१९०।पु ५०

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक १९० पु० ५० (५९९)

ग्रंथ नाम भागवत.

विषय कथा-पुराणे.

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(1)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

श्लोक कमारिओ·

काल-निर्णयात्मक - संकल्प

ता. ११।८।१२ मे. मंसूर

(२)

आचम्य । प्राणानायम्य । विष्णवे नमो ३ वेळा विष्णुर्विष्णुः —

श्री मद्भगवतो महापुरुषस्य
विष्णो राज्ञया प्रवर्तमानस्य
आद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्धे
विष्णुपदे श्री श्वेत वाराह कल्पे
वैवस्वत मन्वंतरे
भरत वर्षे भरत खंडे
जंबुद्वीपे दंडकारण्ये देशे
गोदावर्याः दक्षिणे तीरे
कृष्णा वेण्योरुत्तरे तीरे
शालिवाहन शके
बौद्धावतारे
रामक्षेत्रे राम रामाश्रमे

आस्मिन्वर्तमाने
1 अमुक नाम संवत्सरे
2 " अयने
3 " ऋतौ
4 " मासे
5 " पक्षे
6 " तिथौ
7 " वासरे
8 " नक्षत्रे
9 " स्थि[illegible] वर्तमाने चंद्रे
10 " स्थि[illegible] श्री सूर्ये
11 " स्थि[illegible] देव गुरौ
शेषेषु ग्रहेषु

यथायथं राशिस्थानि स्थितेषु
सत्सु एवंगुण विशेषेण —
विशिष्टायां
शुभ पुण्य तिथौ
मम आत्मनः
श्रुति स्मृति पुराणोक्त फल
प्राप्त्यर्थं
श्री परमेश्वर प्रीत्यर्थम्

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

24

श्री एकनाथी भागवतांतील वेंचे.

बाळका लेवविले लेणें । तयाचें सुख तें काय जाणें । तो सोहळा मातेनें भोगणें । तेंवी जनार्दनी सुख भोगिजे ॥१
चुकलिया निज जननी । बाळक दीन दिसे जनीं । त्यासि मातेच्या आगमनीं । संतोष मनीं निर्भर ॥२
ममताबसली मृगपाशी । मृगवना गेला स्वइच्छेसी । त्याचा खेद करतां भरतासी । काळ आकर्षी देहांतें अं० ४६ ॥३
यालागीं साचची जाण । ममतेपाशीं असे मरण । जो निर्मम संपूर्ण । त्यासी जन्ममरण स्पर्शेना ॥४॥
मृगाचेनी स्मरणें निमाला । यालागीं तो मृगजन्म [illegible] । जो कृष्णस्मरणें निमाला । तो कृष्णचि होता देहांती ॥५
अंतकाळीं जे मती । तेचि प्राणियासी जाणगती । यालागीं श्रीकृष्ण चित्तीं । अहोरातीं स्मरावा ॥५४॥६॥
आरंभिल्या जपध्यान । करितां मृग आठवे क्षण [illegible] । [illegible] नसे या अनुष्ठान । मृगमय मन भरताचें ॥७॥
दीपाचिये संगप्राप्ती । निःशेष कापुराची [illegible] । [illegible] संगती । संसार निवृत्ती क्षणार्धें ॥८॥
जो श्रुतीस्मृती नेणता । भावें भजे भागवत [illegible] । [illegible] बाधकता । स्वप्नीही सर्वथा प्रमाद न घडे ॥९॥
सद्भावेंसी सप्रेम । आचारितां भागवत धर्म । [illegible] कर्म । भावें पुरुषोत्तम संतुष्ट सदा ॥१०॥
सद्भावेंसी सप्रेम भगवद्भजनें तिची निवृत्ती [illegible] उपाय तेथें न चलती । भक्तसुखें तरती हरिमाया ॥११॥
माया म्हणिजे भगवत्शक्ति । भगवद्भजनें तिची निवृत्ती [illegible] ऐसी सद्गुरु [illegible] । ये तें गुरु मंत्रतंत्रोपदेशे ॥१२॥
॥ निज शिष्याची मरण चिंता । स्वयें निवारीजो [illegible] । [illegible]
॥ ब्रम्ह सर्वांचे प्रकाशक । सद्गुरु तयांच्याही प्रकाशक । [illegible] गुरु हूनी आधिक नाहीं आणिक पूज्यत्वें ॥१३॥
कोरडिये काष्टीं सद्भावो । तेथें चि प्रगटे देवाधिदेवो । माय सद्गुरु तव तो पहा हो । स्वयें स्वयमेवो परब्रम्ह ॥१४॥
आम्हा सद्गुरु तोचि परब्रम्ह । ऐसा नित्य निजभाव सप्रेम । हेचि गुरुसेवा आति उत्तम । शिष्य परब्रम्ह स्वयें होय १५
पुष्टी तुष्टी क्षुधानाशानी । जेंवी एका काळे येती तीन्ही । भोक्ता पावे स्वयें भोजनी । तेंवी भगवद्भजनी भक्त्या शिष्य कू १६
सद्भावें करितां भगवद्भक्ती । भक्ति विरक्ती भगवत्प्राप्ती । तीनी एकेकाळीं होती । ऐशीया युक्ती जाणिजे राया ॥१७
॥ सर्वभूतीं भगवंत पाही । भूतें भगवंताचे ठायीं । हें अवघें देखें जो स्वदेही । स्वस्वरूप पाहीं स्वयें होय ॥१८॥
ईश्वर मानी उत्तमोत्तम । तद्भक्त मानी मध्यम । अज्ञान ते मानी अधम । द्वेषी ते परम पापी मानी ॥१९
पाषाण प्रतिमा हाचि देवो । तेथेंचि ज्याचा पूर्ण भावो । भक्त सज्जनासी पहा हो । अणुमात्र देहो लवो नेदी ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

स्वप्नीचें रायकेळें भोगे । जागा होवोनी खावो मागे । तेणें हात माखेना तों डीलागे । तेंचि विषय संगें हरिभक्त ॥
॥ भावें करितां भगवद्भक्ती । क्षुधेतृषेची नव्हे स्फूर्ती । एवढी पावले अगाध प्रीती । ते भवभयें निश्चिती उकमकतीना २२ २१
जो शुष्क काष्ठ स्वयें कोरी । तो कोंवळ्या कमळामाझारी । भ्रमर गुंतला प्रीतीवरी । केसरमाझारी फुंचं बोनेदी २३
(3) त्रिपुटी – शब्द श्रोता आणि श्रवण । प्रेय घ्राता आणि घ्राण । रस रसना रसस्वादन । हे त्रिपुटी जाण मायेची ॥ २४
नवल मायेचे रूपक । नाशून शाकतीच सातेलोक । जया गोंविले ब्रम्हादिक । इतरांचा खेद पाडकोण ॥ २५
अध्याय ३ ओवी ३२ पा. ४८ पर्यंत
॥ चौपालवी बांधोनी करीं । भीक मागावी दारोदारीं । पोटी अन्न आच्छादनावरी । आयुष्य तिळभरी न वेंचावे ॥ २६
जैसें देहाचें प्राक्तन । तैसें होय अन्नवसन । परि गुरुचरणीचे सुख सांडून । देहावरी मन ममत्वें नये ॥ २७
॥ देवो पूजिल्या गुरु तोषे । गुरु पूजिल्या देवो संतोषे । दोनांवे चरणी हरुषे । स्वरूपें एके वर्तती ॥ २८ ॥
[illegible] । विघ्नदेख त्या कैंचे ॥ २९ ॥
सांडोनी दांभिक लौकिक । त्यजोनी फळ [illegible] जे भाविक । [illegible] उभा सन्मुख मी असे ॥ ३० ॥
त्याच्या विघ्ना नाशा सदेख । करी [illegible] । तैसा लागू सा त्यांचा ॥ ३१ ॥
निद्रिता मागे बैसला बापू । अथवा पुढे आला [illegible] । त्यासि नाहीं रागविराग । [illegible] स्थिती त्याची ॥ ३२ ॥
गुण दोषांची चित्तवृत्ती । सांडोनि या सकळ [illegible] जेवी [illegible] । तैशी स्थिती [illegible] ॥
नाना सरितांचे खळाळ । आणूनि घाली तो [illegible] । [illegible] नव्हे डहुळ । अति निर्मळ निजांगे ॥ ३३ ॥
तैशी नानाभूत विषमता । स्वार्थ विरोधें आंगीं [illegible] । पालटू नव्हे ज्याच्या चित्ता । तो जाण सर्वथा निजशांती ३४
ऐशी शांती ज्यासि देखा । तो सर्व भूतांचा सखा । आवडता सर्व लोकां । सुहृद तो कां सर्वांचा ॥ ३५ ॥
॥ साधु परमार्थी नव्हे त्याही । ऐसी साधु नव्हे जो वई । आपणिया आपण साधु पाही । जो निजदेही विवेकु ॥ ३६ ॥

पाकणी माजी जें जें पडे । सूक्ष्म निजतत्व तळीं सांडे । उतरती गुण दोषांचे खडे । करी बडबडे खडबडित ॥ ३७ ॥
सुपाची दशा ऐशी । त्यजी रज:कण भुसासी । निडारल्या निजबीजासी । निज हृदयेसी राखत ॥ ३८ ॥
२४ गुरु ७४ आठ ८ अध्याय ।
॥ जैसें न प्रार्थितां दु:ख । प्राणी पावताती देख । तैसें न इच्छितां इंद्रिय सुख । भोगवी आवश्यक अदृष्ट ॥ ३९ ॥

Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

प्रपंचाचा कठिण लागू । नाशासी मूळ स्त्री संगू । येचि विषयीं गुरुपतंगु । केला चांग परि येसी ॥ ४० ॥
स्त्री भोगाचें जें सुख । तें जाण पां केवळ दुःख । तोंडीं घालितां मधुर विख । परिपाकीं देख प्राणांतु ॥ ४१ ॥
दीपाचिया अंगसंगा । कोण सुख आहे पतंगा । बळें आलिंगु जातां पैंगा । मरण मार्गा लागला ॥ ४२ ॥
नको स्त्रियांची भेटी । नको स्त्रियासी गोष्टी । स्त्री देखतांची दिठी । उठाउठी पळावें ॥ ४३ ॥
॥ पळत पळत पायांतळीं । आल्या काष्ठाची पुतळी । तेही नातळावी कुशळीं । निर्जीव स्त्री छळी पुरुषातें ॥ ४४ ॥
स्त्री आणि दुसरा अर्थु । हाचि येलोकीं थोर अनर्थु । येणें अंतरला निजस्वार्थु । शेखीं करी घातु प्राणाचा ॥ ४५ ॥
(३८) जो तापसामाजीं जगजेठी । जो जन्मला मृगीच्या पोटीं । जो नेणें स्त्रियांची खोटी गोठी । न पाहे दृष्टी योषितां ॥ ४६ ॥
॥ तो ऋष्यशृंग स्त्रीदृष्टी । [illegible] जाहला उठाउठी । [illegible] पाठेवारीं । त्यांचे गोष्टी माजीं वर्ते ॥ ४७ ॥
गारुड्याचें वानर जैसें । स्त्रियासंगें नाचे तैसे । [illegible] जाहला पिसें । विवेकु मानसें विसरला ॥ ४८ ॥
विसरला तपाचा खटाटोप । विसरला [illegible] बाप । [illegible] कृत संकल्प । स्त्रीयानुरूप नाचतू ॥ ४९ ॥
॥ पाहतां रस उत्तम दिसत । भीतरी रोगाचे गळ [illegible] । [illegible] कीजे सेवित । ते चरफडीत भवरोगें ॥ ५० ॥
॥ कल्पना जळीं बुडाले । वासनाकल्लोळीं कवळिले । [illegible] दादि जळचरें तोडिले । तृष्णेच्या पडले कर्दमीं ॥ ५१
परिग्रहो जिणेनी गाढा । लंगोटी [illegible] पडोनी [illegible] । नागवें माथा घेऊनी पडा । लाविल्या झाडाशीं पित
त्या वृक्षाचे कोणी पानतोडी । त्यासी [illegible] । थोर परिग्रहाची सांकडी । दुःखें पीडी सर्वांतें ॥ ५३
॥ जेथें आमिष कवळु पडे । तेथें कलहाचा [illegible] । परस्परें कुरती मुंडे । ठेचिती तोंडें येरयेरां ॥ ५४ ॥
॥ देहा ऐसें ओखटें । पृथ्वीमाजीं नाहीं कोठें । देहा ऐसें गोमटें । पाहतां न भेटे त्रिलोकीं ॥ ५५ ॥
ओखटें म्हणोनी त्यागावें । तैं मोक्षसुखासी नागवावें । होकां गोमटें म्हणोनी भोगावें । तैं अवश्य जावें नरकाशी
तरी हें त्यागावें ना भोगावें । मध्यभागें विभागावें । आत्मसाधनीं रावावें । निजस्वभावें हितालागी ॥ ५७ ॥
जिव्हा रसाकडे ओढी । तृषा शरणालागी तोडी । शिश्नासी रतिसुखाची गोडी । ते चरफडी रमावया ॥ ५८ ॥
॥ मनुष्य देहीचेंनि ज्ञानें । सच्चिदानंद पदवी घेणें । एवढा अधिकार नारायणें । कृपावलोकनें दीधला ॥ ५९ ॥
॥ मनुष्य देही ब्रम्हज्ञान । पुढील जन्मी मी करीन । म्हणे तो नागवला जाण । सोलींव अज्ञान त्या पाशीं ॥ ६० ॥

Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥ काळाचा चपेटघात । जंव जाहला नाहीं येथ । तंव साधावया परमार्थ । आयुष्य व्यर्थ न करावें ॥ ६१ ॥
पश्वादि योनींच्या ठायीं । विषयावांचोनी आन नाहीं । तोचि विषयो नरदेहीं । वाढविल्या कायी हित जाहलें ॥ ६२ ॥
(५) ब्रह्मज्ञानेवीण संन्यासी । नराच्या ऐसें मुंडण त्यांसी । सोकले मिष्टान्न भिक्षेसी । वृथा गेरुसी नाशिलें ॥ ६३ ॥
विषयालागीं उपन्यास । नानायुक्तीचे विलास । जैं बलिपिंड देखोनी वायस । करिती बहुवस अतिशब्द ॥ ६४ ॥
॥ विषयाचें जें सुख जाण । तें स्वर्गीं नर्कीं समान । जें इहलोकीं भोगी श्वान । तें स्वर्गीं जाण इंद्रासी ॥ ६५ ॥
आतां माझें जें मीपण । तें सद्गुरु जाहला आपण । बोलतें तें तुझें जें तूंपण । तेंही जाण सद्गुरूची ॥ ६६ ॥
जिकडे मी विसरोनी जाये । तिकडेचि तो येऊनि राहे । मी तरी त्याकडे न पाहे । तें न पाहणेंही होय तो ॥ ६७ ॥
एवं चिद्रूपाचें ज्यासि ज्ञान । तोचि द्रूपची सत्य संपूर्ण । गुरु ब्रह्म अभिन्न जाण । ये अर्थीं प्रमाण उपनिषद ६८
होतां घृताची पुतळी । नव्हतां घृतपणा वेगळी । घृतरूपें रूपा आली । तैसी मूर्ती जाहली सद्गुरूची ॥ ६९
॥ ऐसी सद्गुरूची आवडी । ज्याची आस्था चढोवढी । [illegible] रूपें तातडी । भेटी रोकडी मी देतों ॥ ७० ॥ भ०३० ॥
जंव जंव आस्था अधिक । तंव तंव भेटीची ज[illegible] । [illegible] माजी हें साधन मुख्य । आस्थाचि एक विशेषें ॥ ७१ ॥
एक ज्ञानाभिमान घेण । स्या देखतें गेंवळेंपण । [illegible] हणती याज्ञिक ब्राह्मण । पोसि ज्ञानाभिमान कर्माचा ७२
मुख्य माझी चएशी दशा । तेथें इतरांचा पाड का[illegible] । [illegible] अभिमानाचा फांसा दृढ । नुगवे सहसा ज्ञात्यासी ॥ ७३
ऋतुकी सामुग्री जेथें होये । तोचि मत्सरें [illegible] । [illegible] हें न साहे । लागूनी जाये मत्सरू ॥ ७४ ॥
॥ पुढिली स्वार्थ नेतां । द्वेष उपजों नेदी चित्ता । भूतीं भगवंत भावितां । द्वेष सर्वथा येवों नेदी ॥ ७५ ॥
॥ निंदेचिया वाग्बाणीं । दारुण निंदिल्या दुर्जनीं । द्वेष उपजों नेदी मनीं । हित मानी निंदेचें ॥ ७६ ॥
॥ ज्यासि हृदयीं चंचळता । तो शिष्य नव्हे निजस्वार्था । अंतरीं निश्चळता । तोचि परमार्थसाधकू ॥ ७७ ॥
राजा चक्रवर्ती निजमंदिरीं । निजला सुमनशेजेवरी । तो स्वप्नीं हावोनी भिकारी । अंत्यजा घरीं अन्न मागे ॥ ७८
तैसी विसरोनी निजात्मता । फके मागे देवादेवतां । मी देवांचा देवो तत्त्वतां । हें त्यासि सर्वथा नाठवे ॥ ७९
लवनिमेष पळापळें । माझेनि भयें सूर्य चळे । माझेनि भयें प्राण खेळे । वायु चळे माझेनि भेणें ॥ ८० ॥ भ०३.

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. Joint project of the

(5A) माझे आज्ञेवरी अग्नि जाण । वसवीत सेजठर स्थान । भक्ष्ये नव्हे अधिक न्यून । पचवी अन्न चतुर्विध ॥ ८१

फिटला दुःख दुष्काळू । पाहिला सुखाचा सुकाळू । ओळला सद्गुरु कृपाळू । आनंद कल्लोळ सारिख्या ॥ ८२

तो सद्गुरु श्रीजनार्दन । ओळलासे आनंदघन । तेणें एकाएकू केला पावन । सांडवोन एकपणें ॥ ८३ ॥

एक तेंचि अनेक । अनेक तेंची एक । हें ही केलें निष्टंक । स्वबोधें देख बोधोनी । ८४ ॥

(5A) अग्निसंगें पात्र तप्त । पात्र संगें जळ संतप्त । जळतापें धान्य पाक होत । तेवीं विकारती नव्हे आत्मा ॥

अग्नितापा आंत । आकाश नव्हे संतप्त । तेवी [illegible] संगा आंत । विकारवंत नव्हे आत्मा ॥ ८६ ॥

नट अंध त्वें अवगला । परी तो अंधळा नाहीं जाहला । तैसा आत्मा गुणसंगें क्रीडला । तरी असे संचला निर्गुण त्वें ८७

॥ डोळां अंगुळी लाविती । तेणें दोन चंद्र भासती । गगनीं तो चंद्र नाहीं वस्ती । मिथ्या प्रतीती निराकारी ॥ ८८

निजबोधें येत बोधा । ब्रह्माहमस्मि स्फुरे सदा । [illegible] विद्या । जे अविद्या छेदक ॥ ८९ ॥

मी पापी मी सदा निर्दैवी । ऐसा नित्य स्फुरे [illegible] तोचि सफळ अविद्या पहा हो । जे नाना संदेह उपजवी ॥ ९०

जीव एकची त्रिजगतीं । हें जाणऊ दृष्टा निश्चिती । जेवि [illegible] ना दीपांचिया दीप्ती । तेजाची ज्योती अभिन्न ॥ ९१ ॥

॥ जीवरूपें तूं श्रीकृष्ण । हें सत्य मानावें वचन । तैं [illegible] बंधन । सुजची जाय आरव्रत ॥ ९२

॥ अदृष्टा आधीन जें शरीर । तेथें आलिया [illegible] । [illegible] न करवे अणुमात्र । हें वेदशास्त्र संमत ९३

॥ दैवगुणें देहवर्तन । तेथ मी कर्ता म्हणे आपण । तेंचि त्यासी दृढ बंधन । आपुल्या आपण घातक ॥ ९४

तार अन्न आणि आपण । तो न देखे भिन्नपण । रस मिषें स्वानंद पूर्ण । सर्वांग जाण सेवित ॥ ९५

स्वयें जनकू स्वयें जननी । स्वयें क्रीडे पुत्रपणीं । आपणा वांचोनी जनीं वनीं । आणिक कोणी देखेना ९६

॥ एवं स्त्री पुत्र संतती । जेवीं आकाशी मेघ पंक्ती । काळें येती काळें जाती । तैशी स्थिती मुक्तांची ॥ ९७ ॥

स्त्री संभोगें होय सुख । तें सुख मुक्तासी सदा देख । यालागीं स्त्री कामीं अभिलाख । नाहीं विशेष मुक्तासी ९८

आपुली छाया विष्टे वरी पडे । अथवा पालखी माजी चढे । तो भोग आपणियां न घडे । तैसें चि देह कोरडे मुक्तांचे ९९

वायू सीजेवीं सर्वत्र गमन । परी कोठें आसक्त न व्हे जाण । तेवीं विषयीं न होनी आपण । विषय सेवन मुक्तांचें । १००

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

असंभावना विपरीत भावना । निःशेष तुटलिया वासना । निजस्वरूपीं तेव्हां आपणा । जागेपणा तो आला ॥ १०१

मीजे जे विषयभोगी । तें भोक्तेपण तुझे अंगीं । तुझेनी निजसंयोगी । मीपणे जगीं वर्तविशी प्रज ॥ १०२

उत्पत्तीकाळीं तोचि ब्रह्मा । स्थितीकाळीं तोचि विष्णुनामा । प्रळयकाळीं ही रुद्रप्रेमा । ये पुरुषोत्तमा तोची नामें ॥ १०३

(५) पृथ्वी दुःखी करिती नांगरी । ते पिकोनी त्यांतें सुखी करी । तैं वी अपकाऱ्या जो उपकार करी । तो मोक्षाच्या शिरीं मुकुट ॥

विघ्न येतां भक्तापासी । आधींच भक्त संरक्षणासी । तूं भक्ताचे चौपासी । अहर्निशी संरक्षिता ॥ १०५

विघ्न उठूं धांवे सकोप । तंव विघ्नीं प्रकटे तुझें स्वरूप । यालागीं भक्तासी अल्प । विघ्नप्रताप बाधूं न शके ॥ १०६

भक्त विघ्नीं होती कासाविसी । धांव धांव म्हणता [illegible] । तो तूं धावण्या धांवसी । निष्ठुर न व्हसी नारायणा

[illegible] उसांची चवी गाढी । न गोनी पाचोळा [illegible] । तैसी [illegible] भक्तीची गोडी । अज्ञानें बापुडीं विषयलुब्ध १०६

आनंद उपस्थ एकायतन । हें वेदाचें [illegible] वचन । तेंहीं [illegible] मानून अज्ञान । त्यागाचें संपूर्ण मांडिती बंड १०९

मैथुनीं परम सुख । देवींच राखिलें देख । तेंहीं [illegible] । वीत रागें लोक संन्यासी होती । पा. म. ११०

स्त्री सुख परम मानून । स्वयें सदा होती स्त्रैण [illegible] सुषुप्ती स्वप्न । स्त्रियेचें ध्यान अहर्निशीं ॥ १११

• ज्याचें आज्ञेवरी जाण । सूर्य चालवी दिनमान । [illegible] तन [illegible] । समुद्र आपण रेखा नुलंघी ॥ ११२

॥ दूध फिकालिया मांजर । न म्हणे द्विज [illegible] । [illegible] विषय [illegible] मत्तनर । न करित विचार सेव्यासेव्य १३

दिवसा मैथुन नाहीं स्त्रियेसी । रात्री त्यजूनी पूर्व प्रहरासी । मैथुन स्त्रियेपासी । मध्य रात्रीसी न प्रशस्त १४

६ नेमिलें स्वदारा मैथुन । तेंहीं अहोरात्र नाहीं जाण । प्रजार्थ स्त्री सेवन । ऋतुकाळीं गमन नेमस्त १५

हें विषयाचें त्रिविध विंदान । मैथुन मांस भक्षण सुरापान । यदर्थीं निवृत्तीची प्रमाण । हें मनोगत पूर्ण वेदाचें १६

॥ विषयापासोनी निवृत्ती । वेदविभागी हेचि श्रोती । परी धरावी विषयासक्ती । हे वेदोक्ती सर्वदा न घडे ॥ १७

बीज तेथें द्रुमफळ । चंदन तेथें परिमळ । जळाच्या ठायीं केवळ । नांदती सकळ रसस्वाद ॥ १८

॥ धर्म तेथें शुद्ध ज्ञान । ज्ञान तेथें विज्ञान । विज्ञान तेथें समाधान । शांती संपूर्ण नांदे तेथें ॥ १९

॥ उपजलेनी दिवसदिवसे । देहातें काळ ग्रासीतसे । हें नित्य नवें मरण कैसें । देहलोभवशें विसरले ॥ २० ॥

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

ज्याचे त्या देखतां कैसा । कोठ गेली बाळवयसा । मग तारुण्याची दशा । पुरडूनि ग्रासी काळ ॥ २१
॥ गिळोनियां तारुण्यपण । आणी वार्धक्यें कंपायमान । तैसैं काळाचें विंदानें । दुर्धर पूर्ण ब्रम्हादिकां ॥ २२
॥ परासी जो करी अपघात । तेणैं केला निजात्मघात । त्यासी सकुटुंब अधःपात । रौरवांत ते बुडती ॥ २३
कीर्तनी हरीची आवडी कैसी । वत्सालागीं धेनू जैशी । कां न विसंबे जेवी मासी । मोह कासी क्षणार्ध ॥ २४
॥ कृतत्रेत आणि द्वापार । येथीलही पुण्यनर । कालियुगीं जन्मतत्पर । निरंतर वांछिती ॥ २५ ॥
॥ तैंचे लोक करिती गोष्टी । चारी पुरुषार्थ कीर्तनासाठी । कलियुगीं हे महिमा मोठी । धन्य धन्य सृष्टी कलियुग २६
ताम्रपर्णी, कृतमाला, प्रतीची, कावेरीच महापुण्या - श्रीरंग वसे आवडी, पयस्विनी, २७
(5A) ॥ बापाची पक्वान्ने घेउनी । बाळ घाली बापाचे वदनीं । तेणें सत्यची तो संतोषोनी । होय मनीं सुखाचा ॥ २८
॥ तैसीच हे ही कथा । तूंचि ग्रंथ तूंचि कविता । तेथें कोणे मी वी अहंता । मी कर्ता म्हणोनी ॥ २९
दर्पणींच्या प्रति बिंबासी । जो प्रवर्तला भोगासी । ज्या ... त्याचा आळ त्यासी । केंवी अंगासी लागेल ॥ ३०
वियोग प्राप्तीचे बाण प्रबळ । हृदयीं रुतले अति सबळ । बुद्धि धैर्येसी होती विकळ । जीवीं तळमळ लागली ३१
घरीं पाहुण्यालागीं । कीजेती परवडी अनेगी । तैसा ... कें जेवी विभागी । होती वेगीं न मागतां ॥ ३२
मज नोदतां ये सृष्टीं । कली उघडू ... दृष्टी । ... कलियापाठी । तो उठाउठी उठेल ॥ ३३
कलि वाढेल अति विषम । ब्राम्हण सांडिती स्वधर्म । ... आवडे ~~...~~ दान धर्म । क्रियाकर्म दंभार्थ ॥ ३४
॥ भृंगी कीटक जडमूढ । ध्यानें तद्रूप होय दृढ । अभ्यासीं कांहीं नाहीं अवघड । तो अभ्यास गूढ विशद केला ॥
स्वापापारी जें पीयूख (अमृत) तेंचि परतोनि होय विख । तैसें इंद्रियादी जे जें जें संतोख । तें तें दुःख भोगिजे
॥ देहो धाव या नेतां सुखी । मी मरता ऐसें न कळवळी । कां गज स्कंधीं पूजिल्या सकळीं । तेणें सुखावली वृत्ती नव्हे ३७
॥ देहासी नाना विपत्ती होये । तें ही त्या देहाचें कौतुक पाहे । देह मी मज न पथ आहे । हे ही ठावे नोहे मुक्तासी ३८ (३६)
॥ जाणपां मुक्तांच्या ठायीं । कोणें विषयीं आग्रह नाहीं । जो अतिशयेसी आग्रही । तो बद्ध पाहीं निश्चित ॥ ३९
॥ करूनि व्युत्पत्ती शब्दब्रम्ह । जरी न साधती परब्रम्ह । तरी त्या श्रमाचे ही फळ श्रम । जेवी रत्ने उत्तम घाणा गाळी ४०
तेथें तेल ना पेंडी । झाली रत्नांची राखोंडी । तैसी विद्वांसें झाली येडी । श्रमें श्रम कोडी भोगिती ॥ ४१ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥ श्रमे श्रमाची पावती । दुःखें दुःखाची भोगिती । हेंचि कथन बहु दृष्टांतीं । उद्धवाप्रति हरि बोले ॥ १४२ ॥
॥ सांडोनी आपली निजसत्ता । ज्यासी लागली पराधीनता । त्या स्वप्नीही सुखाची वार्ता । न देखे सर्वथा निश्चित ॥ ४३
॥ पर म्हणिजे मायाजाण । जो झाला तिचे आधीन । त्यासी सुखाचे न दिसे स्वप्न । दुःख संपूर्ण सर्वदा ॥ ४४
पराधीनासी सुख । आहे म्हणे तो केवळ मूर्ख । सोलीव दुःखाचे दुःख । अवश्य देख पराधीन ॥ ४५ ॥
भ.उ. सृष्टरूपें मी स्त्रजिता । विष्णुरूपें मी प्रतिपाळिता । रुद्ररूपें मी संहर्ता । जाण तत्वतां मीचि एक ॥ ४६ ॥
बाल्य तारुण्य वयसांसी । एक पुरुष पति हीं अवस्थांसी । तेवीं उत्पत्ती, स्थिती प्रळयासी । गुणकर्मासी मी कर्ता
नाठवे देवभक्तपण । नाठवे कथा निरूपण । नाठवे उद्धवपण । कृष्णा कृष्णपण नाठवे ॥ ४८
6 जे सुख क्षीरसागरीं नसे । पाहतां वैकुंठीही नसे । ते सुख मज कीर्तनी असे । कीर्तन वशें उल्लुत ॥ ४९
॥ गुरु आज्ञा तीर्थी न्हाला । न्हावोनी सर्वांगीं निवाला । त्रिविध तापें सांडवला । पवित्र झाला मद्रूपें ॥ ५० ॥
कायसांगूं त्याची पवित्रता । तीर्थे [illegible] मिही पदरज वांछिता । इतरांची कथा कायती ॥ ५१ ॥
पत्र पुष्प छाया फळ । त्वचा काष्ठ समूळ मूळ । वृक्ष सर्वांगे सफळ । सर्वांसी केवळ उपकारी ॥ ५२
जो वृक्ष प्रतिपाळी । का जो घाव घाली मुळीं । या दोघां वृक्ष पुष्पीं फळीं । समानमेळीं तुष्टला ॥ ५३
मोडूनि फळें आलिया वृक्षें । तो एक हि स्वयें न चाखे । तैंवी कर्म फळा जो न देखें । तो यथा सुखें परब्रम्ह ॥ ५४
॥ पिंजल्या कापुसाचा गोळा । फोडूनेणे कोणाच्या कपाळा । तैसा साधु पूर्ण जिव्हाळा । अति कोंवळा सर्वांसी ॥ ५५
स्फटिक जपाकुसुमीं ठेविला । पाहतां दिसे तो बडजाइला । परि तो आलिप्तपणें संचला । नाहीं माखला तेणें रंगें ॥
॥ सरिता सागरा शरण आली । ते समरसोनी सिंधू झाली । तैशी शरण जे वृत्ती मज आली । ते पावली दशा मासी ॥
॥ मज रिघोनिया शरण । जे वांछिती महिमा सन्मान । ते मुक्तीतील पाषाण । केवळ जाण गुरुद्रोहू ॥ ५८
☞ या मनाऐसें नाटक । जगामाजी नाहीं आणिक । छळछळके भिनाडी सातें लोक । साधु घातक मनाचे ॥ ५९
शिष्य बोधेवीण झुरे अंतरीं । गुरु गुरुपणें गुरगुरी । ते बोधकता न व्हे खरी । परस्या घरी फुका फुकी ॥ ६० ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai.

नाना विषयीं ठेवुनी मन । जो करी ध्यान अनुष्ठान । तो जारस्त्रियेच्या ऐसे जाण । नव्हे पावन ते भक्ती ॥ ६१ ॥
कायावाचामनसा । माझे भक्तीचा पडला ठसा । भजतां नाठवे दिवसनिशा । भक्तीची दशा या नांव ॥ ६२
रसना केवळ चोबडी । ते काय जाणे रस गोडी । का पूनी टाकिल्या बाकुडी । गोडी अगोडी ते न जाणे ॥ ६३
रसनाद्वारें रसस्वादू । घेतां हृदयस्थ परमानंदू । बुद्धीसी करितां उद्बोधू । सत्य गोविंदू हृदयींचा ६४
(६४) ॥ मज ~~भोळ्या~~ ज्या भक्तांची आवडी । काय सांगो त्यांची गोडी । त्यावेगळा अर्ध घडी । कोडी परवडी नावडती ॥ ६५
॥ यापरीचे जे भोळे भक्त । ते मी मानी उत्तम भागवत । त्यांच्या पायां मी लागे भगवंत । उत्तम निश्चित ते जाण ॥ ६६
॥ माझ्या प्रतिमाहूनि अधिक । संतभजनी अत्यंत हरिख । साधु संताचे अति सुख । सांडूनि देख घरदारा ॥ ६७
लोभें खावया आपण । ठेवी प्रतिमेपुढें पक्वान्न । अतीत आलिया न घाली कण । मदर्चन तें नव्हे ॥ ६८
जेवीं दुधालागी मांजर । संधी पाहावया सादर । तैसी ऐकावया कथासार । निरंतर उल्हास ॥ ६९ ॥
॥ प्रतिमा माझ्या अचेतन व्यक्ती । संत सचेतन माझ्या मूर्ती । दृढभावें केल्या त्यांची भक्ति । ते मज निश्चिती पाव[ली] ॥
शिव श्याम तमोगुणी । तो शुद्ध झाला विष्णूच्या ध्यानीं । विष्णु श्याम शिवचिंतनी । चिनंदले गुणी येरयेरां ॥ ७० ॥
॥ देवाचा प्रसाद घेतां । लोभें न घ्यावा सर्वथा । आधी वांटावा समस्तां । अल्पमात्रता स्वयें घ्यावा ७२ ॥
पूजे माजी अति श्रेष्ठ जाण । रीघ मस्त्रात्री ते कारण । ब्राह्मण माझे पूजास्थान । अति गहन उद्धवा ७३ ॥
॥ आवाहन विसर्जनेवीण । शालग्राम माझे अधिष्ठान । परी तें केवळ अचेतन । ब्राह्मण सचेतन मद्रूपें ॥ ७४ ॥
मज त्रिलोकीं नाहीं सांठवण । मजहूनि अधिक माझे ब्राह्मण । त्यां माजी मी वेदरूप नारायण । सगळा आपण सांठवलो
!! अतीत जातां पराङ्मुख । त्यास वेंजाय पुण्य निःशेख । अन्न घ्यावें समयीं आवश्यक । नातरी उदक तरी घावें ७६
विदुर दासीपुत्र प्रसिद्ध । त्यासी आवडला गोविंद । झाला वैष्णवा माजी अति शुद्ध । कैसेनि निंद्य म्हणावा ७७
भक्ता अभक्तांची उत्पत्ती । मजपासूनि गा निश्चिती । भावाभावें सापल प्राप्ती । विरुद्ध स्थिती परस्परें ॥ ७८
॥ ज्यासी सद्गुरूची आवडी चित्तीं । ज्यासी सद्गुरुभजनीं प्रीती । त्यासि भाळली माझी भक्ती । पाठीं लागे निश्चिती
जे सकल वर्णधर्मावेगळे । ज्यांच्या नामास कोणी न तके । छाया देखोनी जग पळे । अत्यंत मैळे अंत्यज ॥ ८०

Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

तिहीं धरोनी सत्संगती । आले माझिया पदाप्रती । देवद्विज तयाते वंदिती । अभिनव कीर्ती संतांची ॥ ८१ ॥
रासक्रीडा गोपिकाप्रती । कोण्ही म्हणेल कामासक्ती । तेथ कामाची कैंची प्राप्ती । जाण निश्चिती उद्धवा ॥ ८२ ॥
(१) जेथ क्रीडे आत्मारामू । तेथ केवीं रिघे बापुडा कामू । माझे कामें गोपिका निष्कामू । काम संभ्रमू त्यांनाहीं ॥ ८३ ॥
जीवा आंतुलिये खुणें । मीचि एक निवडू जाणें । ऐसें जाणोनी मज कारणें । जीवें प्राणें विनटल्या ॥ ८४ ॥
त्या गोपीकांसी काम केला । कीं त्यांचा सर्व काम हरिला । विचारितां अर्थ इकुला । मोक्ष पावला मत्कामें ॥ ८५ ॥
तिळभरी राखोनी अभिमान । जरी मज रिघसी शरण । तरी माझी प्राप्ती नव्हे जाण । अभिमान विघ्न प्राप्तीसी । ८६
॥ मत्कामीं सांडोनी अभिमान । मज हृदयस्थासि केलिया शरण । तेणें मी उद्धरीन जाण । देवकीची आण उद्धवा ८७
॥ घरामाजीं दीप घातला । तैं घट भरी प्रकाश झाला । तोचि घरामाजीं ठेविला । घरभरी झाला प्रकाश ॥ ८८
आरसा थोर अथवा लहान । तेथें सूर्यबिंब संपूर्ण । तैसा मी अंतर्यामी जाण । सर्वां भूतीं समान समग्र असे ८९
काष्ठाचा घोडा केला । अंगें ठाणें अति निर्वाळला । तो काष्ठपणा नाहीं मुकला । सर्वांगें शोभला काष्ठत्वें ९०
गुणशक्ति देवताशक्ति । मनोशक्ति इंद्रियशक्ति । महाभूतांची भूतशक्ती । एक क्रियाशक्ति मुख्यत्वें ९१
वसिष्ठ पुरोहितत्व करी । भीष्म पहुडे शरपंजरी । याज्ञवल्क्या दोन्ही नारी । अदृष्ट करीं वर्तत ॥ ९२
या परी गा अदृष्टशक्ति । अनिवार वाढली त्रिजगतीं । ज्या जीव बांधले अदृष्टगती । जेवीं गोतोडी या हातीं वानर ९३
॥ जेवीं कां धार गगना चढे । ते धूनी आम्हि पाउडी पडे । तेवीं नरदेह पावोनी चोखडे । विषयीं झडपे झोंबती ९४
न करितां गुरुभजन । नव्हे भव वृक्षाचें छेदन । जरी कोटि कोटी साधन । आने आन केलिया ॥ ९५ ॥
गुरु ॥ मरत्या वाढे अमृतपान । तैं मरणासची आलें मरण । तेवीं करितां गुरुभजन । जन्ममरण निमाले ॥ ९६
मागां सांगीतलें भगवद्भजन । आतां सांगसी गुरुसेवन । नाहीं नाहीं एकविध निरूपण । ऐसा विकल्प जाण न धरावा ९७
देवगुरु ॥ सद्गुरु तोचि माझी मूर्ती । निश्चयेसी जाण निश्चितीं । विकल्प न धरावा ये अर्थीं । अनन्य भक्ति या नांव ॥ ९८
" ॥ एकाग्रता जें गुरुभजन । तेंचि माझें परम पूजन । गुरु सी मज वेगळेपण । कल्पांतीं जाण असेना ९९
" गुरुभगवंत दोन्ही एक । येणें भावें निज निष्टंक । भजे तोचि गुरुसेवक । येरु तो देख अनुमानी । २००

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(२८) जांभयी यावयापुरती । सवडी उरेना रिती । तेथें निद्रालागी केउती । राहाव यावस्ती मिळेल ॥ २०१
॥ सद्गुरु जेथें उभे ठाकती । तैं पायतळी मीचि क्षिती । सद्गुरु जेथें जेथें चालती । ते मार्गींची माती मी होईन ॥ २
॥ चरण क्षालनासी समस्त । मीचि उदक मीचि तस्त । मीचि चरण क्षालित । चरणतीर्थ मी सेवीन ॥ ३ ॥
॥ सद्गुरु चरणींचे रजकण । मीचि होईन आपण । सद्गुरु करिती आरोहण । तें सिंहासन मी होईन ॥ ४ ॥
॥ सद्गुरु मुखींजे कथा । तें मी अक्षरें होईन तत्वतां । अक्षरीं अक्षर अक्षरार्था । मीचि सर्वथा होईन ॥ ५ ॥
॥ सद्गुरु जेथ करिती स्नान । तें मी अंगस्पर्शनाचें जीवन । गुरु करिती जें आचमन । तेही जाण होईन मी ६
॥ सकळ साधना श्रेष्ठ साधन । शिष्यासी सद्गुरुचें भजन । तेणें पाविजे ब्रह्मसमाधान । सत्य जाण उद्धवा ७
अ. १३ सारखे जेवीं श्वेतता मृदु मधुर । त्रिविध भेदें एक साखर । तेवीं सच्चिदानंद अविकार । वस्तु साकार एकवट ॥ ३४ ॥ ८
प्रकृती गुणाते उपजविती । गुणा सत्व सबळ प्रकृती । गुणासी आत्म्यासी संगती । न घडे कल्पांती उद्धवा ९
सत्व वाढवून सुर वाडे । जैं रजतम निःशेष [illegible] । तैं [illegible] धाडा हातीं चढे । सत्वाची वाढी मोडे निजसत्वें करूनी
उपजल्या बाळकासी सर्वथा । वेळकाळी [illegible] पिता । एकवीर्यें ते निश्चयें पिता । धारणी पोषणता जननीची
गुरु तैसा सद्गुरु नव्हे पिता । निजवीर्य नवेचितां । योनि [illegible] नुपजवितां । जननीजनिता स्वयें झाला ॥ १२
माउली ओळख आंधळें उपजलें जे कुशी । स्तनपान करी [illegible]सी । परी तें न देखे माउलीसी । दृष्टांतें दृष्टि उपदेशा ॥ १३ ॥
इंद्रिय सचेतन मेळीं । भगवंत सत्वातें प्रतिपाळी । यातें न देखती विषय आंधळी । अति अंध झाली चित्तशुद्धी वीण ।
सर्वभूतीं भगवद्भावो । यानांव मुख्य भक्ति पहा हो । ते सांगती झाली यास्त्र यमवो । काम क्रोध मोहो नरकें ती बाधू
अंगीअंगी होतां भेटी । सक्रोध रुसुनी लागे पाठी । तरीन सोडी पुसाटी । कुंकाली उठीका मासी ॥ १६ ॥
ऐसा संकटीं जैं भोग चढे । तैं भांगो सर्वांचि आउकोनी पडे । हडहड करिती च्यहूं कडे । जगापुढें फजीती १७
अ. ३ दृष्टांत म्हणणे वक्ता वाच्य वचन । तीनी मीचि आहे जाण । बोल बोलका मज वीण । दुसरा जगीं कोण असे ॥ १८
मीचि घ्राण मीचि वास । मीचि जाणता सुवास । मज वेगळा राहिवास । परिमळास असेना ॥ १९ ॥
मीचि रस मीचि रसना । स्वादु सेविता मीचि जाणा । मज वेगळा चवी चाखणा । रसज्ञपण आन नाहीं २०

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(४)

मिथ्याबुद्धिबळाचा खेळ । हैं जैं तौं निष्फळ । तरीं खेळ त्या अभिमान सबळ । तैसें देहबळ जीवासी ॥ २२ ॥
या खेळाचे घोडे हस्ती । पाहिली काय जीत होती । मा मारिले म्हणोनी भांडती । तेंवी जनमा पंक्ती जीवास्त ॥ २२
जेवीं बुद्धिबळाचा खेळ मांडे । तेव्हां राजाप्रधानादि लोंकुडे । तेवीं अहंकारु निमाल्या पुढें । प्रपंच उडे मिथ्यात्वें
॥ आदि ब्रम्हा अंतीं मशक । सर्वांचे हृदयीं मीचि एक । ऐसें पाहे तो सभाग्य देख । हें भजनाचें खमत्सा ती ॥
ज्या मज हृदयस्थाचे दीप्ति । मन बुध्यादिकें वर्तती । ज्या मा सि या स्फुरणस्फूर्ती । ज्ञानव्युत्पत्ती पायां लागे ॥
त्या म हृदयस्थाच्या ठायीं । भजन न सोय कोणीच नाहीं ॥ शिणतां बाह्य उपायीं ॥ जन अपायीं पडताती ॥
॥ जंव भ्रमणाचें दृढपण । तंव कोलिताचें कांकण । भ्रम गेले या जाण । कांकणपण असेना ॥ २८ ॥
॥ देहाचें उत्पत्ती स्थिती निधन । पुरुषार्थे वश्य नव्हे जाण । त्यासी अदृष्टची प्रमाण । दैवयोगें चळण देहाचें ॥
उठणें कां बैसणें । तें देहासी दैवगुणें । अदृष्टगती होणें घेणें । खाणें जेवणें अदृष्टें ॥ २९ ॥
स्वदेशी कां परदेशी । अदृष्ट नेतसे देहासी । स्वमानिं भोगासी । अदृष्ट देहासी उपजवी ॥ ३० ॥
यश लाभ हानी मृत्यु । देहासी अदृष्टे असे हेतू । त्यासी देहासी आलि मृ । जैसा घटांत चंद्रमा ३१
॥ कालचाची आज उगवला । तो सूर्य काय म्हणावा शिळा । कीं आजिचा अग्नि सोंवळा । कालिचा काय ओंवळा म्हणोये ३२
तेवीं सनकादिकांचे ज्ञान । तें मराठी भाषे [illegible] । येथें निंदू जातां दूषण । दोषी आपण होइजे ३३
॥ मासिये मायें मोडिलें वारिष्ठ । जनें केलें विवेक नष्ट । मुळधनें या मोक्षाची वाट । विषयानिष्ठ विवेकू ॥ ३४ ॥
[illegible]
पावावया मासी स्वरूपप्राप्ती । इहलोकींची योगा सक्ती । नि: दोष नातळे चित्तवृत्ती । जेवीं निजपती रजस्वला ॥ ३५ ॥
॥ निष्काम निर्लोभ निर्दंभ भजन । निर्मत्सर निरभिमान । ऐसिया मद्भक्तासि जाण । माझें सुख संपूर्ण मी देतों ३६
जंव जव री द्वैताचे भान । तंवचि विरोधाचें कारण । अवघा एकची आपण । तेथें वैरी कोण कोणाचा ॥ ३७ ॥
गगन गगनासी कैं भांडे । कीं चंद्र चंद्रासी झुंजांडे । कीं वायु चेनी वायु कोंडे । कीं जिव्हेची दुखंडे जिव्हा करी
॥ निरपेक्षाचें निश्चळ मन । निरपेक्षतें निर्वैर जाण । निरपेक्षतो शांत संपूर्ण । निरपेक्षाची जाण सेवा मी करी
३८

।ज्या निजसुखाच्या ठायीं। हिलेपणाची भाषाची नाहीं। विरोनेणें कल्पांतीही। इंद्रियांच्या कांहीं न पडे पांगू ॥
॥ पूर्ण माझे भक्तिचा पार। मजही न कळे साचार। यालागीं मी भक्तांच्या आधार। मुळंची उत्तर सर्वथा ४१
(४४) जैसे गर्भाचे डोहळे। तैसे माझ्या प्रेमाचे सोहळे। पोटांत लेन कळवळे। उल्हास बळें चढोवढी ॥ ४२ ॥
माझें विषयो सोनी ध्यान। माझे प्राप्ती आड विघ्न। साधकांसी अति बंधन। स्त्री आणि स्त्रैण संगती ॥ ४३ ॥
यालागीं स्त्रैणाची कथा। कानीं नायकावी वार्ता। त्याचा वारा ही लागता। तेथूनी सर्वथा पळावें ॥४४॥
॥ त्याची न घ्यावी भेटी। त्यासी न करावी गोष्टी। तो न पाहवा दिठीं। न लागावें पाठीं स्त्रैणाचिये ॥४५॥
॥ स्त्री आणि स्त्रैणाचे संगती। जैशी होय दुःखाची प्राप्ती। तैसें दुःख त्रिजगतीं। माझी निश्चिती असेना ॥४६॥
चूडालियेचे संगती। तरला शिखिध्वज भूपती। नातरी मदालसेचे संगती। तरला नृपती कुवलयाश्व ॥ ४७ ॥
अ.१५ गोडी लाविल्या बाळकासी। तें चि केरवा अहर्निशीं। तैशी जनार्दनें आम्हासी। गोडी भागवतासी लाविली ४८
ऐशी लाविली गोडी। तेणें झाली न बलपर ... मज सांडिताही ते सोडी। गोडी न सोडी मजलागीं ॥ ४९ ॥
वेरथ ॥ पावत पावतां वाराणसी। जो वस्तीसी गेला ... तेथें भुलोनी तिच्या भोगासी। सर्वस्व तियेसी समर्पी ॥५०
स्वभाव व्. तैसीच ही सिद्धींची कथा। माझे प्राप्तीसी प्रतिबद्धता। माझें ध्यान ज्ञान वैराग्यावस्था। नागवूनी रिता सांडिती ॥५१
सिद्धी { सर्पासि वायुधारण। मीनासि जळतरण। पक्ष्यासि नभोगमन। हे जन्मसिद्धी जाण स्वाभाविक ॥ ५२
हंसा निवडी क्षीरनीर। कोकिळेसी मधुरस्वर। ... तैसें चकोर। हे सिद्धी साचार जन्मास्तव ॥५३
ज्याचें पायापासी चलन। त्याचे हाता येलोय संपूर्ण। तेणें चि तो पावे मरण। तैसा सिद्धी जाण घातका ॥५४
धैर्य ॥ ज्ञान वैराग्य भक्तीचे माथां। सत्य जाणपा निरपेक्षता। ते निरपेक्षता आलिया हाता। मुक्ति सायुज्यता पायां लागे ॥
तेंचि शास्त्रार्थे जाण। श्रीधरें निजबुद्धी पारखडून। काढिले निढळाचे कण। अति सघन सुटंक ॥५६
देव माया ॥ त्या देहभ्रमासी देवराया। मूळ कारण तुझी माया। तेथें तुझी कृपा झालिया। माया जाय विलया गुणेसी ५७
सावधानें अविकळ। न चुकतां पळेपळ। संवत्सरात्मक जो काळ। तो मी गोपाळ स्वयें म्हणे ॥५८॥
भागवतां माझी अति गहन। उद्धवा तूं तो मी जाण। ऐसें बोलतां श्रीकृष्ण। उद्धवें श्रीचरण वंदिले ॥ ५९
दोघांचे मोडलें दोनीपण। उद्धव जाहला श्रीकृष्ण। कृष्णा आंगीं उद्धवपण। संपूर्ण जाण बाणले ॥६०
...

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai — Joint project of the

(९) वानरांमाजी हनुमंत । तो मी म्हणे कृष्णनाथ । तव उद्धव जाहला गर्वहत । लाजला पोटांत ते काळीं ॥६१

[illegible]

अ० १८ कपटासि पैं कपटगती । अगम्य जे छळणस्थिती । तो मी कृष्ण मायिकमूर्ती । अतर्क्य युक्ती छळणाची ॥६२

सहनशीळीं सहन शक्ती । ते मी म्हणे कमळापती । सात्विकांची निजसत्ववृत्ती । ते मी श्रीपती स्वयें म्हणे ॥६३

॥ भावें ~~करितां~~ करितां माझी भक्ती । विषयवासना जळोनि जाती । निर्विकल्प उपजे शांती । माझे भक्तिपंथीं चालतां ॥६४

॥ हो कां माझिया निजभक्ता । संसारबाधेची व्यथा । ते लाज मज भगवंता । गांजूं निजभक्त मी नेदीं ॥६५

प्रल्हाद गांजितां जगजेठी । मी प्रगटलों कोरडे काष्ठीं । वैकुंठ सांडून उठाउठी । गजेंद्रासाठीं पावलों ॥६६

द्रौपदी गांजितां तत्काळीं । म्यां कौरवांची तोंडें केलीं काळीं । आगीनें गांजितां गोवळीं । म्यां प्राशिली ते काळीं ॥६७

अंबरीष गर्भवास । म्यांचि सोशिले सावकाश । उणें अतुल्य निजभक्तास । मी हृषीकेशी येवों नेदीं ॥६८

तेणें कृष्णकराग्रस्पर्शें । उद्धवासी झालें कैसें । व्याले धेनूचें ओरसें । नाचत जैसें हुंबरे ॥६९

जेवीं कोळगातें चकोर । सबाह्य निवाले [illegible] देखोनी मयूर । नृत्यतत्पर स्वानंदें ॥७०

यापरी उद्धव जाण । स्वानंदें झाला परिपूर्ण । विसरला देहभान कपण । कृष्णही कृष्णपण विसरला ॥७१

पाहतां या लोकांच्या ठायीं । तुज ऐसा सर्वज्ञ नाहीं । ऐसें विचारितां लोकीं तिहीं । तुजसमान नाहीं सांगता ॥७२

तेणें तुवां सर्व कर्मधर्मसंस्था । करूनि दाविली तत्वतां । तो तूं निजधामा गेलिया आतां । स्वधर्मवक्ता मग कैंचा ।

वेदविधीचें जी हातें । देहनिर्वाहापुरतें । खाणें जेवणें रहावें । तो जाण येथें रजोगुण ॥७४॥

॥ पुत्रजन्मल्या होय सुख । तो गेलिया सवेंचि दुःख । धन जोडिल्या होय हरिख । सवेंचि शोक तन्नाशीं ॥७५॥

॥ ज्या सुखाची होतां भेटी । निःशेष मावळे दुःखकोटी । या नांव सत्यसुखसृष्टी । इतर चावटी ते मिथ्या ॥७६

मी एक सेवनें संपन्न । ऐसा धरिलिया अभिमान । केलें सेवेसी अर्पण । सर्वांचि जाण होईल ॥७७॥

सेवकांमाजीं मी एक । जो वळ रंकाचाही रंक । ऐसा भावो निष्टंक । सेवेसी देख करावा ॥७८॥

॥ सांडोनी सकळ भोगातें । गुरुकुळीं राहोनि तेथें । गुरुसेवेचीं नियमव्रतें । प्रियसर्वातें तो जाहला ॥७९॥

Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१४) मैथुनभूतजे प्राणी । पशुपक्षी आदिकरूनि । सादर न पाहवे नयनीं । पाहतां कडकडोनी काम खवळे ॥ ८०
× हृदयींनव्हे कामसंचार । तैसा करावा सदाचार । भूतें पहावी ब्रह्माकार । हा सुरम्य प्रकार हरि बोले ॥ ८१
आधि॥ अतिथी आलिया देख । प्राणांतीही नव्हे पराङ्मुख । नाठवे निजतहानभूक । समयींआवश्यक देअन्न ८२
× ॥ तेथ अत्यादरें सीजाण । देऊनि अत्यंत सन्मान । यथानुशक्त्या देतां अन्न । भोजनि तृप्ति संतुष्टे ॥ ८३
सांडितां कर्माभिमान । कर्म होय ब्रम्हार्पण । हें संकल्पेवीण जाण । आर्पिती रखून उद्धवा ॥ ८४ ॥
अ-१८ जैशीआपुलिची उत्तरें । पडिसादें होती प्रत्युत्तरें । तेवीं भाइहोनि मुखांतरें । तूं कांवीलक्षरें बोल का ॥ ८५
कापूर फिकाले यावन्ही । तो परतेना कापूरपणीं । तेवीं वस्तु झालाजो गुरुश्रवणी । तोविधी किंकरपणी वर्तेनि ।
ज्याक ल्पद्रुमाची वचनफळें । परि पक्वें आणि सोज्वळें । मधुर रसेसी रसाळें । आतिनिर्मळें पवघवीत ॥ ८७
पवित्र मन ॥ मन करोनी पावन । पृथ्वी विचरावी जाण । [illegible] पवित्रपण । सर्वत्र आपणलहावें ॥ ८८ ॥
× ॥ इंद्रिये बांधोनी चित्ताच्या पायीं । चित्तलावी [illegible] ठायीं । तेणें चिन्मात्र ठसावे देहीं । देहलदेहीस्मरेना
विरक्त कायावाचाचित्तवृत्ती । निःशेषविषयीं चटे विरक्ती । [illegible] सत्कार प्रवृत्ती । जाण निश्चीतीं उद्धवा १४० ॥ ९०
प्रकृती पुरुषचि हात्मा आहे । तोचि भूतीं [illegible] । मज [illegible] ही तोचि आहे । ऐसी सर्व भूतेवाहे एकात्म
॥ गुरु करावा अतिशांत । शास्त्रार्थ परमार्थ पारंगत । [illegible] चे सर्वेचा भावार्थ । स्वयें श्रीकृष्ण सांगत ॥ ९२
आत्मा मन गुरुवाक्याचे निश्रवणें । विकल्पाचे खातखणे । संकल्पासी सुळी देणें । जीव घेणें अभिमानाच्या ९३
कापूर घातलिया जळीं । स्वयें विरोनी परमळी । तेवीं अहं जावोनी सेवासकळी । सर्वांसर्व काळीं गुरुचरणी ९४
॥ घरीं आणूनि दीधली कामधेनू । आम्हा नपो सवे म्हणोनू । ताका साठीं देती हेळसोनू । आलीनागवपूतेनणे ।
ॐ ॥ तेवीं म्याजाण गायत्री मंत्र । दीधला ब्राम्हणासी स्वतंत्र । तो उपेक्षोने या मंत्रतंत्र । शूद्राचार आचरती ॥ ९६
सौर शाक्त गाणपत्यादि जाण । नाना मंत्रदीक्षा घेती ब्राम्हण । परी गायत्रीचें अनुष्ठान । एक ही जाण न करिती ९७
स्वधर्म करावे आवश्यक । तेथें सांडोनि फळाभिलाख । तोचि मदर्पण चोख । न करितां देख संकल्प ॥ ९८

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(१०)

हो कां पर्जन्याची तेजणी। निपजती मुक्ताफळांच्या श्रेणी। नदी कां ताम्रपर्णी। समुद्रा मिळणी होत आली ॥२९९

समुद्र तीर्थ — हो कां समुद्राचें तीर्थ घेतां। पाविजे परम पवित्रता। नदी धांवल्या नाना तीर्थी। विशेषता ते काय ॥३००

देही प्राप्ती — माझी या प्राप्ती लागीं स्वकर्म। नेमस्थें आचरावा स्वधर्म। हें ज्यासि कळलें वर्म। तया पुरुषोत्तम सदा वश्य ॥

स्वधर्म ऐसा दिनमणी। नेमस्थें उगवलिया स्वभुवनीं। तो अज्ञाननिशा निरसुनी। स्वप्रकाशपणीं सत्य वर्ते ॥२

शा.ब. ज्ञान — शाब्दिक शास्त्रज्ञान। बोले आन करी आन। तेणें नव्हे समाधान। सर्वथा जाण साधका ॥३॥

॥ जैसें एके वेदांतश्रवण। तें अंगें होत जात आपण। हें अपरोक्षाचें लक्षण। सत्यत्वें जाण अतिशुद्ध ॥४॥

जैसी भिंती माजी नाना कार। चित्रें लिहिलीं विचित्र। ते भिंतीचि एक साचार। तेवीं ऐक्य चराचर जो देखे ॥५॥

॥ स्वप्नांची नाना कोंजाण। त्यांचे जागृतीं नव्हे बंधन। तेवीं मिथ्या नित्य कर्माचरण। जो विवेकें जाण जो देखे ६

॥ स्वयें स्वयंपाक केला जाण। न जेवितां क्षुधा पुरे न जाण। न चाखितां नाहीं आपण। ते दशा सज्ञान ज्ञान म्हणती

केलिया रसाचें रसस्वादन। स्वयें गोडी सेवी आपण। ऐशी दशा ते विज्ञान। उद्धवा जाण निश्चितीं ॥८॥

॥ सर्प आधीं दोर तें दोरू। मध्यें भ्रमें भासे सर्पाकारू। अंतीं दोर उरे साचारू। तोही दोरू दोररूपें ॥९

विषय विष — ॥ विखाहूनी विषय अधिक। विख एकवेळा मारक। विषय पुनःपुनः घातक। काळसर्पें लोक भुलविले ॥१०

उद्धव — जन अंधकां झाले म्हणसी। संसारसर्पें ग्रासिलें त्यासी। यालागीं विसरोनि निजसुखासी। विषयदुःखा सीं लोभले ॥११

ऐसी या दीनाते अनंता। कृपेनें उद्धरावें तत्त्वतां। म्हणोनी चरणीं ठेविला माथा। श्रीकृष्णनाथा प्रार्थिलें १३२ ॥१२

॥ थिल्लरीं विहिरीं सागरीं। चंद्रबिंब समची धरी। तेवीं ब्रह्मपरि मशक करी। जीव लक्षावी तें समसाम्यें ॥१३

x॥ भूतें समस्त मानी चैतन्य। एकात्मता देखणें जाण। यांचें वर्म शुद्ध ज्ञान। माझी ही जाण हा निश्चयो ॥१४

बहु बोली काय कारण। मी देही तो आत्मा जाण। तो माझा जीवप्राण। हें जाणती खूण निजभक्त। १५

देव. भक्त — मी देवो तो माझा भक्त। एरवी मी सगळा त्या आंत। तो सांप्रत मज मानी। नांदत सहज भक्ती आंत ॥१६

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

त्या सांगीतलें जैशा रीती । तैशी सेवावी माझी निज भक्ती । ऐसे बोल बोलतां श्रीपती । उद्धव प्रीती उचालिला ॥ १७

॥ हृदयीं हृदय एक जाहलें । ये हृदयीचें ते हृदयी घातलें । कृष्णें सर्वस्वचें आपुलें । तें हृदयीं रूपलें उद्धवाच्ये ॥ १८

मनुष्य देह गृहस्थाश्रम । जेथें नित्य वसे मी पुरुषोत्तम । तेथील करितां स्वधर्म कर्म । आत्माराम उल्हासे ॥ १९

॥ जो देखो लागे दोषगुण । त्यासी अविद्या झोंबली जाण । जो न देखे गुणदोषभान । तो ब्रह्मसंपन्न उद्धवा ॥ २० ॥

॥ आदरें सांगे श्रीकृष्ण । उद्धवा न देखावे दोषगुण । हे माझे जी विंचीनिजखुण । तुज म्या संपूर्ण सांगीतली ॥ २१ ॥

॥ गुणदोषें भरली सृष्टी । तेथें न देखावी निजदृष्टी । हें [illegible] कोनियापोटी । श्रीकृष्णे गोष्टी सांगीतली ॥ २२

मी वेदार्थें बोलिलो दोषगुण । ते दोष त्यागावे जाण । परी न देखावे दोषगुण । हें वेदवचन असेना २३

ऐसें करावें वेदार्थश्रवण । दोष त्यजावे घ्यावा गुण । परी [illegible] दोषगुण । सर्वथा आत्म न देखावे २४

॥ स्नान साधावया लागी जाण । [illegible] आपण । सर्व प्रकारें मासें भजन । हडावितां जाण घररिघे २५

म्हणसी करितां भगवद्भक्ती । [illegible] सुदर्शन होऊन हाती । राखे अहोरातीं निजभक्ता

केवळ आस्तिक [illegible] । पाहतां देहो अति [illegible] । [illegible] ब्रह्म परिपूर्ण निश्चळ । हें निर्मळ फळ येणें साधे

तें देखोनी वृक्षछेदन । पक्षें सांडोनी गृहाभीमान । [illegible] कल्याण । रहितां मरण अचुक ॥ २८

॥ काकें नाळ वयसा खातू । हा देखोनी आयुष्याचा [illegible] । जो [illegible] नरदेहा न प्रांतू । होय अनासक्त देहगेहा ॥ २९

॥ आहत विकुनि काचेजी घ्याला । तैसा नरदेही विषयी गोगिला । [illegible] नाड जीवासी झाला । विसरोनी आपुली निज

भर तरवंडी नरदेह प्राप्ती । हे परम भाग्याची संपत्ती । तेथही विवेक परमार्थी । त्याच्या वशवर्ती मी परमात्मा ॥ ३१

हृदयीं नाहीं अनुताप वृत्ती । वरीवरी गाद्दार ओक्ती । लाखूं जालें द्रोणमाती । पापनिश्चिती तेणें न जाय ॥ ३२

मद्दें क्षणार्धं अनुसंधान । कोटिकल्पांची दहन । तेथ इतरांचा केवा कोण । हें स्वयें श्रीकृष्ण बोलिला ॥ ३३

॥ सूर्यपूजनें पुण्य घडे । तेथ जैं बेलपत्र चढे । तैं पुण्य राहे मागिलीकडे । दोष शेकडे पूजकां ॥ ३४

जेवी स्वातीचे जळ । शिंपी माजी होय मुक्ताफळ । तोंचि सेवीं जैं महाव्याळ । तैं हळाहळ होऊनि ठाके ॥ ३५ ॥

जैशी दोहींच्यां वाती । एकवट केलिया ज्योती । तेथ नादिसे भेद गती । पाहतां ज्योती एकची ॥ ३६

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com